Štěpán

Původ materiálu
Jiří Tengler
Pořadí v lekci
20

Téma

Štěpán jako první člověk pro svou víru v Krista položil život. Ve své osobní porážce měl před očima vítěze — vzkříšeného Ježíše v nebi. Ten, který byl v Betlémě uvítán jako král, nyní skutečně vládne ve svém království.

Cíle

- Všechny děti uprostřed vánoční rozněžnělosti uslyší drsný příběh o prvomučedníku Štěpánovi, který život ztratil i získal.
- Mladší školní děti se pokusí propojit vánoční obraz děťátka v jeslích s povelikonočním obrazem krále na nebeském trůnu a v propojení objevit Ježíše.
- Starší děti si navíc položí otázku, zná-li i dnešní doba křesťanské mučedníky.

Pro učitele

Biblický text

Skutky 6,8–7,60

Poznámky k příběhu

- Rozrůstající se mladá církev v Jeruzalémě nezakoušela jen zdar, ale i protivenství. Diakon Štěpán — jedna z výrazných církevních osobností — se za svou veřejnou činnost (rozdílení potravinové pomoci a hlásání Ježíše) dostává do ideového střetu s vrcholnými představiteli židovství. Spor je o pravost, opravdovost bohoslužby a význam chrámu.
- „…vidím nebesa otevřená“ — věřící člověk v tísni hledí k nápravě poměrů, ke spravedlivému Božímu světu. Existoval oblíbený literární žánr různě barvitých vidění — apokalyptika. (Da, Zj, Mk 13) Štěpán se připojuje k tomuto proudu, hledá útěchu ve výhledu k Boží moci, jež je nade vším.

- Součástí židovské apokalyptiky byla i postava Syna člověka — Božího dokonavatele ve světě (Da 7), který se zastane utlačených, porazí nepřátelské síly a zasadí se o Boží vládu. Sám Ježíš takto často o sobě hovoří (např. Mt 25,31), ovšem se záměrnou dvojznačností: syn člověka je jak apokalyptická postava, tak i označení kteréhokoliv muže. Rozhodni se, člověče, kým je Ježíš pro tebe!
- Štěpán je obviněn z rouhání, neboť nemístně slučuje Boží slávu s odsouzeným, zavrženíhodným Ježíšem. Zákon předepisoval za rouhání trest smrti ukamenováním. Židovští představitelé jsou Štěpánovými výpověďmi upřímně zděšeni, přísný trest je z jejich hlediska nutností. Nechápou, že Bůh se přiznává k potupenému Ukřižovanému. Právě tím Ježíš pobuřoval, že se přiznával k pokořeným a odsunutým lidem.
- Při kamenování se Štěpán svěřuje Kristu (verš 59), zachovává věrnost až do konce a jako pravý Ježíšův učedník prosí o odpuštění pro své trýznitele. (verš 60, srov. Lukáš 23,34 — Kristova modlitba na kříži.) Ze svědka se stává mučedník.
- Slovo martyrium – utrpení, umučení pochází od řeckého martyros — svědek, k němuž se až vlivem okolností přidružil význam mučedník — svědek, který za své svědectví trpěl.
- Štěpán — řecky Stefanos = věnec, vavřínová čelenka pro vítěze.

Poznámky k tématu období

- Svátek mučedníka Štěpána rozbíjí vánoční idylu. Ve víře nejde všechno jako po másle, lidé nejsou na sebe jen hodní. Není jasné, proč církev řadí Štěpánův svátek zrovna do Vánoc — chce záměrně vnést jinačí tón, anebo se u stejného termínu náhodou potkaly dvě nezávislé tradice?
- Používá se nečastá červená liturgická barva — určená pro svědky a jejich svědectví o Kristu z moci Ducha svatého, svědecká věrnost až do prolití krve.

Úskalí

- Neličte židovské předáky jako krvežíznivé šelmy a arci nepřátele křesťanství. Oni postaru jednají ve víře v Boha, jehož vznešenost je třeba chránit.
- Není vhodné příliš s dětmi hloubat, proč o Kristových narozeninách mluvíme o zabitém svědku Kristově, natož opěvovat moudré rozhodnutí církve, která dala svátky k sobě.
- Nekomentujte protikladnost, snažte se ukázat, co mají sousedící svátky společné — pastýři, mudrci i Štěpán s časovým odstupem vzhlížejí ke stejnému králi! U všech respekt ke Kristovu majestátu vyvolává reakci.
- Lze vyprávět i samotný příběh o Štěpánovi bez ohledu na Vánoce — poselství je výmluvné.
-

Odkazy

Rejchrt, Luděk. Taková dlouhá cesta: vyprávění z dějin křesťanské církve. Praha: Kalich, 1992; s. 13–16.

Obrázek ověnčené hlavy k oddílu Pro předškolní děti — http://goo.gl/2ECMok

---

Pro děti

Pro předškolní děti

Štěpán jako první mučedník a odměněný vítěz

Pomůcky: medaile — skutečná; pohár či věnec pro vítěze, vavřínový věnec — na obrázku či skutečné.

1. Už jste byli na nějaké soutěži? Ve školce, v domě dětí, na narozeninové slavnosti…? V čem se soutěžilo? Skákání v pytli, trefování, zpěv… Dostali jste nějakou odměnu? Jakou?
2. Dát kolovat medaili/medaile. K čemu takováhle věc slouží? Je odměnou pro vítěze. Může ji závodník dostat jen tak? („Hele, dejte mi medaili.“) Ne — potřebuje se před tím namáhat, něco pořádného vykonat. I vy se přeci v soutěžích musíte snažit.
3. Jsou medaile jediná odměna? Obrázky poháru, závodnického věnce, osoby na stupních vítězů. Dříve se místo toho všeho dával vítězům na hlavu věnec ze zeleného vavřínového listí. (Obrázek ověnčené hlavy.) Dostávali ho vítězové v soutěžích i ve válečných bojích. Všichni měli za sebou nějaký těžký zápas.
4. Mezi prvními křesťany byl jeden muž, který se jmenoval Štěpán. V jejich řeči to znamenalo vítězný věnec. Jako kdybychom my dali někomu jméno „Medaile“.
5. Ke Štěpánovi se jeho jméno náramně hodilo. Protože i on vedl těžký zápas a vyhrál. Štěpán patřil mezi křesťany, kterých v té době bylo málo a okolní lidé ze na ně dívali divně. Jako na cizince. Štěpán měl na starosti rozdělování jídla chudým. Vždy, když jim jídlo dával, říkal, že to dělá kvůli Ježíšovi, který byl také štědrý a který jednou promění celý svět.
6. Takové řeči se nelíbily vládcům — jim se na světě žilo dobře a nechtěli nic měnit. Tvrdili, že svět je v pořádku, že ho tak zařídil Bůh a Štěpán nemá otravovat. Soudili Štěpána a odsoudili ho za urážku Boha k smrti. Všichni po něm házeli kameny.
7. Štěpán se ale své víry v Ježíše Krista nevzdal. Zůstal Ježíšovi věrný i v těžkých chvílích. Modlil se: „Pane Ježíši, přijmi mého ducha.“ I za ty, kteří mu ubližovali, se modlil: „Bože,

odpusť jim jejich hřích.“ O Štěpánovi říkáme, že byl mučedník, nepřátelé ho umučili za to, že se hlásil ke Kristu.

8. Štěpán znamená vítězný věnec. Nebo medaile. Štěpán si totiž za svůj zápas zasloužil odměnu — byl první, kdo položil za Ježíše svůj život. Před sebou uviděl otevřená nebesa a Ježíše, jak mu jde vstříc a uvádí ho do Boží blízkosti. Štěpán sice život v očích lidí ztratil, u Boha jej však získal — tam žije, a tak na něj i my dnes vzpomínáme.

Pro mladší děti

Král ze dvou pohledů

1. Co všechno vánočního jste viděli o Vánocích? Stromek, cukroví, pohádky, kapra, betlém…
2. Dobře známe, co se objevuje na betlému. Jaké tam jsou postavy? Co dělají? Kam směřují? Středem je stáj s jeslemi, ve kterých je malý Ježíš. Pastýři, mudrci i další se mu klanějí a přinášejí dary.
3. Proč mu prokazují takovou poctu? To dítě je budoucí král. Proto se i zpívá „z rodu královského, nám, nám, narodil se.“ Lidé v betlémě vidí v Ježíšovi krále a i my vlastně v těchto dnech oslavujeme jeho narozeniny. I my patříme k těm lidem z betléma.
4. Ježíš vyrostl a co se s ním stalo? Stal se obvyklým králem jako třeba Karel IV.? Dostal Ježíš korunu, území, trůn? Z Ježíše se nestal král jako jiní králové. Jenom někteří jej považovali za opravdového krále. Druzí si z něho dělali legraci — dali mu korunu z trnů a místo na trůn ho vyvýšili na kříž. Ježíšovi věrní ale zjistili, že i po smrti žije, a proto se k němu nepřestali hlásit.
5. Jedním z nich byl Štěpán. Štěpán měl na starosti rozdělování jídla chudým. Vždy, když jim jídlo dával, říkal, že to dělá kvůli Ježíšovi, který byl také štědrý a který jednou promění celý svět a učiní z něj své království.
6. Takové řeči se nelíbily vládcům — jim se na světě žilo dobře a nechtěli nic měnit. Tvrdili, že svět je v pořádku, že ho tak zařídil Bůh a Štěpán nemá otravovat. Soudili Štěpána a odsoudili ho za urážku Boha k smrti. Všichni po něm házeli kameny.
7. Když se na Štěpána nepřátele vrhli, mohl se leknout a říci. „Už nechci mít nic společného s Ježíšem, Ježíš není král.“ Štěpán se ale víry nevzdal. Před jeho očima byl rázem zvláštní výhled. „Hle, vidím nebesa otevřená a Syna člověka, stojícího po pravici Boží.“ (Sk 7,56)
8. Štěpán viděl Ježíše jako vladaře, jako krále v Boží slávě. Jistota, že Ježíš je pravý vládce a král, že Kristovy zákony platí nade vším, ta jistota dodala Štěpánovi sílu. Nezaleknul se pozemských mocipánů, poněvadž věděl, že Ježíš je Král králů.
9. Ze Štěpána se stal mučedník. Umučili ho jako prvního člověka kvůli Kristu. Štěpán ale zemřel s dobrým výhledem. Vlastně před sebou viděl vánoční scénu — i před jeho očima byl Ježíš jako král. A Štěpán věděl, že tento král ho vysvobodí i ze smrti.

Pro starší děti

1. Stručně lze převyprávět Štěpánův příběh podle osnovy pro mladší školáky.
2. Děti dostanou kopii obrázku. Jak se říká lidem v levém horním a v pravém dolním rohu? Mučedníci. Proč se jim tak říká? Proč byli mučeni?
3. Který z nich je Štěpán? Co říká? Děti hledají odpověď v Sk 7,54–60. Jaký je Štěpánův vztah k pronásledovatelům: nenávist — hořkost — odpor — odpuštění?
4. Kdo jsou další dva mučedníci? Jeden Jan Hus (může i Jeroným Pražský) — toho snad poznají. Druhý (apoštol Pavel) — identifikovat ho lze podle písně Kéž bychom to uměli (Evangelický zpěvník 610, 3. sloka) — „nohy v těžké kládě“.
5. Co říkají oni — Pavel nenadává vládě, Hus se modlí. Jaký je jejich vztah k pronásledovatelům? Obdobný jako u Štěpána.
6. Proč se tak chovají k pronásledovatelům? Kde se to naučili? Odpověď se nachází v Lukáš 23,34. Oni se drželi Krista, vyznání, že on je Pán a Král, drželi se jeho zákonů. (Vyznání víry je uprostřed obrázku, ostatní postavy lze interpretovat jako kazatele a náboženského emigranta)
7. Jsou dnes někde křesťané pronásledováni? Jsou i dnes mučedníci? (Čína, Severní Korea, v Evropě ve 40–60. letech.) Drží se své víry, že Ježíš je pravý Pán.
8. Když se podíváme na mučedníky na obrázku — v čem jsou příkladem pro dnešní pronásledované a mučedníky? I pro nás, když je naše víra vysmívána? Modlitba za protivníky, v ní osvědčujeme, že jsme Kristovými učedníky.

Pomůcky: Evangelický zpěvník, namnožené obrázky ze strany 13 v knize „Taková dlouhá cesta“.

Přesah

- Jak vzpomínáme na křesťany, kteří zde byli před námi? Má náš sbor nějakého velikého svědka víry? Nějakého mučedníka?
- Kdy u nás skončilo poslední pronásledování křesťanů?
- Jak v kostele myslíme na pronásledované křesťany?
- O Vánocích vzpomínáme na ty, kteří nejsou s námi — odcestovali, jsou nemocní, zemřeli. Štěpán podněcuje k takové vzpomínce — byl vzdálen od svého lidu, a přece se Bohu neztratil.
- Podoba rituálu: tichá vzpomínka u stromečku či jiné vánoční výzdoby. Celé shromáždění či jen děti po bohoslužbách. Uvést slovy: „Dnes si připomínáme Štěpána, kterého lidé měli rádi, ale nemohli s ním dále být. O Vánocích vzpomínáme i na své milé, kteří jsou nám nyní vzdáleni, a přece jsou Bohu blízko.“ — Ticho — Čtvrtá sloka z písně „Někdo mě vede za ruku“ (Evangelický zpěvník, 176).

POZOR — může být emočně citlivé!

Liturgie

Písně

Svítá: 148 — Kdo na kolenou klečí; 315 — Světem běžím dál

Evangelický zpěvník: 355 — Kristus má v rukou celý svět; 632 — Neskládejte v mocných naději

Slunce z Nazaretu (Laudate I. 2 ECM 1990)

Biblický text k zapamatování

Štěpánova modlitba jako slova křesťanského odevzdání se v životě i ve smrti: „Pane Ježíši, přijmi mého ducha!“ (Sk 7,59)

Modlitba

Pane Bože, nechci mít v srdci hořkost vůči těm, kdo mi ublížili, kdo mě otravují nebo mi škodí. Prosím, uč mne víc odpouštět. Jako Štěpánovi dej i mně sílu modlit se za své nepřátele. Amen.

Cílová skupina
Starší školní
Předškolní
Mladší školní
Katechetické cykly
Církevní rok
Biblický odkaz (kat)
Skutky 6,8–7,60